

Babits Mihály (1883-1941)
Jónás könyve

Babits Mihály

- A 20. századi magyar líra megalkotója.
- Nagy műveltségű, sokoldalú egyéniség. poeta doctus azaz östehetség, tudósköltő.
- Költő, regényíró, műfordító és esszéista.
- Az 1908. január 1-jén induló Nyugat című folyóirat szerkesztője.
- Művészetének legfőbb jellemzője a hagyománytisztelet, az antik kultúra követése.
- Műfordítóként lefordította Dante Isteni színjátékát, Shakespeare színműveit, önéletrajzi ihletésű regényeket írt. (pl.: Kártyavár, Halál fiai, Gólyakalifa)

Élete:

- 1883-ban született Szekszárdon,
- Iskoláit Budapesten és Pécsen folytatta.
- Ezt követően Budapesten magyar-latin szakos tanári diplomát szerzett.
- Tanári pályáját Baján kezdte, majd Szegeden tanít, majd 1908 és 1911. között az erdélyi Fogarason kap tanári állást. Ezt a három évet száműzetésként éli meg. Mégis írói munkásságának legtermékenyebb időszaka. (54 vers)
- Az első világháború idején a katonai szolgálat alól felmentették, szívproblémái miatt.)
- 1933-tól Babits a Nyugat főszerkesztője, jelentős szerepet vállalt Illyés Gyula és Weöres Sándor írói elindításában.
- Közben a 1930-as évektől felerősödnek betegségének tünetei, orvosai gégerákot állapítanak meg, 1938-ban gégemetszést hajtanak végre, ekkor írja a Jónás könyvét.
- Majd 1941-ben állapota rosszabbra fordult, Budapestre került a Siesta szanatóriumba és itt hal meg.

Jónás könyve

A mű keletkezése: 1937-ben Babitsnál orvosai gége daganatot állapítottak meg, 1938.-ban súlyos gége műtéten esett át. Egy időre elvesztette hangját, és itt a kórházban kezdte el írni a Jónás könyvét. Igazából ez a mű Babits egész pályájának az ars poeticája(költői programja).

Műfaja: 4 részből álló elbeszélő költemény, melyet 1939-ben egészített ki a Jónás imájával.

Főszereplő: Jónás próféta, aki Babits hasonmása, a történet a sorsa elől menekülő ember példázata.

A mű alapja: A Biblia ótestamentum (ószövetség) egy részének sajátos átdolgozása.

A mű szerkezete:

1. rész: Jónást az Úr Ninivébe küldi, hogy mentse meg a várost, mert az a romlás útjára tért. Jónás azonban az Úr parancsa ellenére nem akar Ninivébe menni. Inkább elrejtőzik a hajófenéken. Az Úr ezért megbünteti engedetlensége miatt.
2. rész: A cet ahol gyomrában eltöltött 3 napot és 3 éjjelt, és a szenvedések rádöbbenik, hogy nem lázadhat az Úr parancsa ellen.
3. rész: Jónás teljesíti küldetését, elmegy Ninivébe, itt azonban, gúny és közöny fogadja. Az Úr fenyegetése azonban nem teljesedik, az Úr nem pusztítja el a várost. Jónás felháborodása az erkölcsi romlás miatt jogos, de jogtalan a világ pusztulását kívánnia.
4. rész: Isten a jók miatt megkegyelmez a városnak. Jónást pedig arra inti, hogy az ő feladata nem az ítélezés, hanem a bátor kiállás és harc az embertelenség ellen.

Ebben a műben **Jónás tekinthető Babits Mihály metaforájának**, mert Babits is prófétának érzi magát.

Ninive: „megáradt a gonoszság”,

bűnös világ metaforája – mint a 20. században: negatív irányba halad a világ

- irracionalitás uralkodik,
- nincs béke, ellentétek mindenhol,
- antihumanizmus, embertelenné válás

A történetet a Bibliából veszi, de több ponton változtat rajta, az ő érzéseinek és életének megfelelően. A bibliai történet arról szól, hogy Jónás kap egy feladatot, menjen Ninivébe, prédikáljon az ott élőknek, lehetőleg térítse meg őket. De mivel Jónás fél a feladattól próbál elrejtőzni az Úr elől egy hajón, ez persze nem sikerül neki, Mikor vihar támad ő kéri a matrózokat, vessék vízbe, mert miatta van a vihar. A tengerben, egy cethal gyomrában szenvedve három napig rá kell jönnie, hogy nem menekülhet a küldetése elől, elmegy prédikálni Ninivébe és az emberek, megtérnek.

Babits változtatott a történeten több ponton is, ami az egész mű kimenetelére fontos hatással van.

A Biblia és babitsi mű eltérései:

Biblia:	Babits:
Jónás maga kéri, hogy dobják a tengerbe.	Jónás gyáva, el akar bújni a kormányos parancsa ellen a hajófenéken.
Jónás imája a cethal gyomrában csupán néhány soros.	A cethal gyomrában eltöltött idő leírása sokkal részletezőbb.
Ninive lakói megtérnek és bocsánatot kérnek.	Ninive lakói kinevetik, kigúnyolják Jónást, az Úr mégsem pusztítja el a várost, a kegyelem szükségére hívja fel a figyelmet.

Az első eltérés a bibliai történetétől, hogy Jónás próbál elbújni a hajófenéken, nehogy észrevegyék a matrózok és bevessék a tengerbe, de nem tud elmenekülni ennek következtében számon kérik a matrózok. **Úgy gondolja, elbújhat a küldetése elől, (Jónás küldetése: figyelmeztetni a niniveieket, hogy rossz felé haladnak) de be kell látnia, nem tud elmenekülni. Vagyis a költő nem akar próféta lenni, próbál elmenekülni a próféta szerep elől:**

“Mi közöm nékem a világ bűnéhez?
Az én lelkem csak nyugalmat éhez”

Babits elég naturálsan írja le Jónás szenvedését a cethal gyomrában, (ez a szenvedés megjelenik Babitsnál is a betegsége által) de a **sötétségben megtalálja a fényt, a hitet.**

A megtérés után

- próbálja megtéríteni az ninivei embereket,
- képes lesz eddigi tetteit értékelni, bűneit belátni.
- Beismeri: „vétkesek közt cinkos aki néma”
- Vállalja az erkölcsi parancsot → a próféta szerepnek eleget akar tenni, de ez nem sikerül neki, szemben a bibliai történettel, ahol sikerül Jónásnak véghezvinni a küldetését. Jónás szegyenben marad, mert hiába prédikált a város elpusztulásáról, Ninive végül nem pusztul el. (Itt nagyon részletező a mű leírása. Szemléletesen ábrázolja az erkölcstelen és hedonizáló embereket.)

Megtörténik a próféta küldetés összefoglalása: “Én Jónás, ki csak a Békét szerettem harc és pusztulás prófétája lettem.”

Babits tudja, a próféta nem menekülhet a feladata elől. Itt úgy tűnik, mintha a költő büntudata szólalna meg. Nagyon fontos eltérés a bibliai és e mű között, hogy ebben nem tér meg a város és az Úr mégsem pusztítja el a város, pedig Jónás ezt kéri tőle. Ekkor mondja Isten az azóta híressé vált **tökszár-hasonlatot**, amelyben a tök Ninive metaforája.

Jónás ugyanis kint a pusztában, amíg a negyven nap leteltét várta, **egy nagy levelű tőknek az árnyékában ült.** Az iszonyú hőségben nem bírt volna megmaradni, nagyon örült hát a tőknek, melynek indái felfutottak egy kiszáradt fára, és levelei árnyékot adtak Jónásnak.

Azonban az Úr úgy rendelte, hogy egy reggel egy kis féreg rágja meg a nagy tök gyökereit és a tök száradjon ki. El is fonnyadt a tök, nem adott többé árnyékot Jónásnak, akinek a fejét úgy megcsapta a hőség, hogy teljesen elbágyadt tőle, még a gyomra is felkavarodott.

Az Úr pedig azt mondta neki: gondold végig, Jónás, hogy igazságosan vádolsz-e engem a kövér tök miatt, amely csak egy tök, egy éjjel kikelt, egy másik éjjel elszáradt, és amelyért te nem dolgoztál, nem ápoltad, nem nevelted, csak jótéteményét élvezted.

Te sajnálhatod a tököt, amelyért nem dolgoztál, de én nem sajnálhatom Ninivét, amely az én kezem munkája, amely évszázadok alatt épült fel, és sok nemzedék élt falai között, és sok szép korszakot is látott?

Isten tehát a tök-példázat segítségével magyarázza meg Jónásnak, hogy miért nem pusztította el a várost.

A tök-példázat arra mutat rá, hogy **Isten szándéka teljesen kiismerhetetlen az esendő, gyarló ember számára.** A tök képe Ninive egész sorsával válik azonossá. Egyébként jól mutatja az Úr humorérzékét is.

Itt mutatkozik meg Babits Mihály humanizmusa. Miután Ninive nem pusztul el haragszik a világra és Istenre – jogtalanul

ITT jelenik meg, hogy a küldetés fontos még akkor is, ha látszólag nincs eredménye

Jónás nem látja azt, amit Isten: az emberek szívében csírázik a jó, megvan a jóra való szándék ezért nem pusztult el Ninive

Isten: „A szó tied, a fegyver az enyém”

- az ember nem ítélkezhet mások felett, így a világ felett sem, az az Isten dolga
- de az ember joga, kötelessége a szólás – figyelmeztetés a rosszra

Babitsnak ez az egy fegyvere van, a szó, ezzel harcolhat a jobb világért, és ezért feladata a művészet

Jónás imája

A nagybeteg Babits elkeseredett fohásza ez a költemény. A közelgő biztos halál árnyékában **még egyszer felemeli a hangját az emberi értékek védelmében.** A Jónás könyvének megerősítése ez. Vállalni kell a prófétaszerepet, le kell küzdeni az akadályokat.

Műfaja: könyörgő ima, fohász. Cselekménye nincs.

1939-ben függesztette költeményéhez a Jónás imáját, mely közvetlen líraiságában talán megrendítőbb, mint maga az egész epikus remekmű.

Költészetének megújulásáért, újjászületéséért könyörög ez az ima, a Gazdához intézett rimánkodó fohász.

Két nagy mondatból áll a vers. Az első, hatsoros egységben a nagybeteg költő még a régi szavak hűtlenségéről panaszkodik, melyeket sorsának szétesése, parttalanná válása hordalékként sodor magával.

A következő, egy lélegzetvételnyi hatalmas, ziháló versmondat (20 sor) mégis a bizakodást szólaltatja meg. Áradásszerűen ömlenek a sorok-átlépve a gátakat, ritmikai egységek határait.

Bátran, és nem bujkálva kíván megszólalni újra. A közeli halál tudata is sürgeti, hogy most már nem rest szolgaként, hanem fáradhatatlanul kövesse a Gazda, az Isten parancsait, sugalmazását mindaddig, míg lehet, „míg az égi és ninivei hatalmak engedik”, hogy beszéljen s meg ne haljon.

Babits Mihály egész életpályáját és munkásságát tekintve nagyon jól látszik, ahogyan fiatalkorában csak a vers formája és “külsőségei” érdekelték, a háború beköszöntével, a közösség felé fordul, pályája végére pedig már kevésbé érdekelte a forma és a tartalom a közösségnek szóló mondanivaló vált fontossá költészetében.